

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Tractatus Primi Pars I. de Servitutibus Prædialibus, Usufructu, & utroque Retractu, Pars II. de Emphyteusi, Pars III. de Locatione & Conductione

Luca, Giovanni Battista de

Coloniae Agrippinae, 1691

Disc. XLIII. Tuscanen. Pascuorum. De juribus & privilegiis Dohanæ seu Dohaneriorum in prælatione affictus seu emptionis bannitarum, aliorumque pascuorum, An talia privilegia locum habeant, ubi ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74102](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74102)

quàm ex generali consuetudine stare pro civibus & incolis contra Dominum, quia posita etiam hujusmodi jurium pertinentia penes Dominum, semper præservatus intelligitur usus civium & incolarum, ut isti elementa naturalia aliaque ad humanum usum necessaria habeant, ne inermem vitam ducant, undè qui vult in suo loco subditos & habitatores, in eis dictum usum pati debet, ut firmant *Lucas de Penna in l. sum atque per illum text. ubi etiam alij C. de aqueductibus lib. 10. Petrus de Antibolo de munibus versic. ex quibus omnibus, bene Freccia de subfend. lib. 2. auctor. 46 num. 4. Anna alleg. 4. n. 17. Apont. conf. 97. num. 4. lib. 1. Capobl. de Baron. par. 1. pragm. 1. num. 100. & ceteri communiter.*

Quod adeo verum est, ut etiam si Baroni per Principem expressè concessum esset feudum cum nemoribus, sylvis, montibus, forestis, fluminibus & aquis, liberum & exemptum ab omni onere & servitute, adhuc tamen intelligatur exceptus iste usus, qui non importat servitutem, sed onus intrinsecum & connaturale, ut bene *Anna dicta alleg. 48. & est latius deductum in Sabinen. Status Montis Libretti sub tit. de feud. disc. 65.* ubi quod venditore promittente Castrum cum hujusmodi juribus liberum, atque ab omni onere & servitute exemptum, non potest emptor pro hujusmodi usu prætere actionem evictionis, seu quantum minoris, nisi ex facti circumstantiis pateat partes sensisse etiam de libertate ab hujusmodi usu.

Et ubi deficerent auctoritates, id clarè probari dicebam, nedum ex præmissa ratione, quod Dominus, qui vult in suo loco habitatores & vasallos, debet eis elementa naturalia aliaque ad humanum usum necessaria permittere; Sed etiam ex altera, quod antiquitus attento jure naturali, seu gentium primævo cognita non erant hujusmodi dominia, sed omnia erant communia & penes populum, qui postmodum ejus jura in Principem, seu Dominum transtulit tanquam in Reipublicæ administratorem seu maritum, undè propterea tria resultant hujusmodi usum inducentia. Primum nempè, quod facta concessione alicujus juris, intelligitur in eo, quod excedit proprium usum, cum improbable sit populum cum hujusmodi concessione voluisse se privare eo usu, sine quo vivere non posset; Secundò quia si Princeps, seu Dominus reputatur tanquam maritus possidens hujusmodi jura tanquam dotem sibi à Republica datam, ferre teneretur onera matrimonii, atque ex dotis fructibus alimenta necessaria præbere uxori, quæ consistere dicuntur in populi protectione, defensione, recta administratione, & ut clementis necessariis non priventur, neque inermem & infelicem vitam ducere cogantur, ut in *dicta Sabinen. Status montis Libretti sub titulo de feud. disc. 65. & in Spoletana sub tit. de Regal. disc. 44.* Et tertio demum, quia si Princeps vel Dominus inferior à Principe causam habens hujusmodi bona & jura possidet ex concessione & liberalitate populi, manifestam committeret ingratitude donatori denegando necessaria juxta terminos *text. in l. fin. C. de revocan. donat.* Atque hanc dixi mihi videri veritatem, quod scilicet magna sit differentia inter casum, in quo agatur inter duos privatos de jure pascendi, lignandi, & aquandi jure servitutis, vel etiam inter duos populos, quorum unus præterdat hoc jus in territorio alterius, & casum ubi populus jure civico & naturali vult dopasci, aliaque præmissa facere in suo territorio, nisi consuetudo induxerit aliquam pretii, seu fidæ solutionem, sive quod Dominus in locum introduxerit habitatores

sub hac lege juxta deducta in *Amerina hoc tit. disc. 36.*

TUSCANEN.

PASCUORUM

PRO

COMMUNITATE TVSCANELLÆ,

CUM

DOHANERIIS PATRIMONII

Causa benevole disputata coram Cardinali Arbitro, & pro Communitate resolutus.

De juribus & privilegiis Dohanæ seu Dohaneriarum in prælatione affictus seu emptionis bannitarum aliorumque pascuorum, An talia privilegia locum habeant, ubi Communitas bannitarum, seu pascuorum dominia illa vendit seu locat ejusdem loci civibus & incolis pro eorum animalium usu & commoditate.

SUMMARIUM.

- 1 **C**ausa controversa.
- 2 Crues habent jus pascendi in territorio.
- 3 Quando Communitas possit facere bannitas & restringere hunc usum.
- 4 Quando ipsi Crues pro eorum usu emunt vel conducunt bannitas Communitatis, quomodo considerentur.
- 5 Jus pascendi competens alicui in alieno intelligitur ultra usum Domini.
- 6 Dominus loci habens pascua in Dominio, tenetur ea vendere potius civibus, qui sunt præferendi.
- 7 Distinguntur species bonorum pertinentium ad Communitates.
- 8 De Dohana Apulia.
- 9 De bonis Communitatis, in quibus crues non habent jus civicum.
- 10 De alio casu, in quo habetur, quod distributio inter crues non est venditio vel locatio cadens sub Constitutione Gregor. XIII.

DISC. XLIII.

Disponentibus Constitutionibus Apostolicis aliisque provisionibus super Dohana Patrimonij emanatis, ut per Communitates vel etiam privatos, tenute, vel alia loca pascuorum usui destinata vendi seu locari non possint, nisi requisitis Dohanerij, qui in hujusmodi locationibus seu emptionibus quibuscumque alijs pro usu Dohanæ ejusque affidatorum pro eodem pretio seu pensione præferri debeant; Cum Communitas Tuscanellæ ejus tenutas locasset, seu vendidisset ejusdem loci civibus & incolis pro usu eorum animalium, Dohanerij autem prælationem prætenderent. Hinc inito compromisso in *Cardinali*

lem *Ottobonum* prius insignem Rotæ Auditorem, ut ejus decisiones ostendunt.

Pro Communitate ejusque hominibus scribens, etiam cum sensu veritatis, injustam dicebam Dohaniorum petitionem, cum isto casu Dohana privilegia non intrent, quoniam in tenuis & locis in territorio existentibus, cives attenda juris communis dispositione, seu naturali libertate facultatem habent cum eorum animalibus jure civico pro moderato usu sumendi pascua, ut in *Spolejana*, disc. 41. & alijs hoc sit. habetur. Et quamvis pro supportandis publicis oneribus, ex justa & rationabili causa eosdem Cives magis sublevari, Communitatibus concedatur facultas aliquas territorij partes reducere ad bannitas, seu defensas, quarum pascuum, impetito civium usu, vendi possit pro convertendo pretio in onerum solutione ex deductis per *Franch. decif. 197. Mastrill. accif. 49. Cohell. ad Bull. Boni Regim. cap. 50. ex num. 197. & alijs apud eos*. Non inde tamen juxta veros juris terminos, cives & incolæ hujusmodi bannitarum seu tenenturum pascua ementes vel conducentes cessant sunt extranei emptores vel conductores, cum aliud non sit Communitas, nisi ipsorum civium Congregatio, unde quod est de dominio Communitatis dicitur de dominio civium, & consequenter dari non potest rei propriæ emptio vel conductio.

Quare attenda jam dicta ratione, ob quam hujusmodi bannitarum seu defensarum usus, datur in Communitatibus in prejudicium singulorum, dicendum potius venit, emptionem quam de hujusmodi pascuis ipsimet cives pro eorum animalibus faciunt, ad id in effectu non esse, nisi quamdam collectæ speciem, quâ ista occasione cives & subditi solvant eo modo quo consideratur collectæ species in subditis ementibus à Principe salè pro longe majori pretio, quam ejus valor intrinsecus importet ex frequenter deductis sub titulo de Regalibus ad materiam *Salinarum*. Ideoque verè dici non potest, cives considerari tanquam extraneos emptores, quibus dohana pro exteriorum animalibus affidandis preferenda sit, quia iniquum esset, ut ad præbendam exteris commoditatem, proprijs civibus denegandus esset suorum bonorum usus ex ratione text. in l. *Præf. C. de servis. & aqua*, ubi quod injustum est ut pro alienis agris irrigandis debeant proprij remanere sitientes & infæcundi ut in *Carpen. hoc eodem titulo disc. 29.*

Unde propterea juris receptam propositionem habemus, jus ex privilegio, consuetudine, vel præscriptione alicui competens in alienis pascuis, semper intelligi ultra usum Domini ejusdem pascui, qui semper preferendus est, cum prima charitas incipiat à seipso ad nos. per *Canonistas in cap. dilecti de arbit. ubi præsertim Abb. num. 7. Cassanens in consuetud. Burgundia rub. 13. §. 5. vers. si non. par. Isernia in Constit. in partibus Apulix, ubi afflicti. num. 8. circa fin. Covar. lib. 1. var. scap. 17. num. 11. vers. his verò* Ronit. super *pragm. rubr. de pascuis num. 17.*

Quinimo ubi etiam loci Dominus ex privilegio, præscriptione, vel alio legitimo titulo dominium aliquorum pascuorum haberet private ad usum civium, itaut ea pro libito quibuscumque vendere posset, adhuc tamen si cives eidem pascuis indigent, eos præferre tenetur, ex jam dicta ratione, quod iniquum prorsus videtur, ut pro impinguantis exteriorum animalibus, illa civium ad alienas regiones pro pascuis sumendis accedere debeant, ut observant *Anna singulari 80. Capobl.*

de *Baron. pragm. 11. num. 100. in fine*, & probatur ex rationibus deductis in *Sabinen. juris pascendi hoc titulo disc. 42.* ob antiquum ipsorum civium dominium, ad quod, sive ad jus gentium necessitate sua, dente, non obstante quocumque dominio de jure positivo introducto, fit reversio.

Quam prælationem etiam in pascuis Regijs, oppidanis & incolis concedendam esse in concursu exteriorum latè etiam firmat *Orrer. de pascuis cap. 30.* Multo magis ubi agitur de pascuis Communitatis, in quibus, ut dictum est, verè non datur emptio seu conductio per cives, qui sunt Domini, sed potius hujusmodi emptio dicitur quedam distributio, juxta quam per capita animalium contribuere debent ad illa onera, quæ alias ex eorumdem pascuorum venditione exteris facienda soluerentur, sive remotio prohibitionis, per quam tanquam à cessante obstaculo utantur facultate jure civico competente.

Et quamvis in Communitatibus duplex bonorum & jurium distinctio detur, una nempe eorum, quæ sunt omnibus tam in communi, quam in particulari communita, prout sunt, fontes, flumina, territoria campi, stria non reservata &c. Et bona, quæ sunt omnibus quidem habitu communita in universum, singuli autem actu nullum habent emolumentum particulare, quod totum intrat in arcam Communitatis ad dispositionem Administratorum, ut est communis distinctio, de qua *Capoblanc. de Baron. par. 1. pragm. 11. ex num. 18.* & ceteri apud eum, & in specialibus terminis pascuorum *Orrer. de pascuis cap. 2. num. 6. & 7. habetur in Nepefina collecta hoc eodem titulo disc. 35.* Attamen hæc distinctio percipit impedimentum usus, sed non proinde tollit civium dominium universale influens etiam in particulare, quia licet singuli non capiant sensibilibiter hujusmodi bonorum emolumentum, illud tamen obtinent insensibilibiter, si non per viam lucri, per viam tamen cessationis damni, quia nisi Communitas hæc emolumenta haberet, singuli cogerebantur de proprio contribuere præ supportandis illis oneribus, quæ cum hujusmodi fructibus supportantur.

Et si quæ difficultas remaneret, illa penitus cessare videbatur ex præterita observantia, ad quam tanquam optimam interpretationem semper in ambiguis est recurrendum. Et quam observantiam dicebam haberi etiam in Regia Dohana Apulix habente hoc idem privilegium, & quæ recte pro exemplo adduci potest. Tum quia in casibus dubijs à jure non determinatis, leges vel consuetudines adiacentium Civitatum vel Provinciarum spectari solent ex collectis per scribentes apud *Pratum respons. crim. 46. num. 53. & seqq. Rot. decif. 377. num. 49. & seqq. par. 11. recent.* Tum etiam quia hæc est proprie illa Dohana, quæ est omnium aliarum norma utpote antiquior & major quæ sit in Italia, & forte in Europa, ab antiqua potentissima Romanorum Republica originem trahens ex bene deductis per *Frecc. de subfend. lib. 2. auctor. 46. num. 12. cum seqq.*

Tunc autem considerabilem crederem dictam differentiam inter Communitatem & Cives, quando ageretur de hujusmodi tenuis & prædij, quæ Communitas ex aliquo privato acquisitionis titulo haberet extra territorium, sive etiam intra illud, itaut cives antea jus pascendi non haberent, unde propterea cessaret usus jure civico competens, quia tunc iidem cives volentes emere pascua tanquam extranei emptores considerari possent. Et nihilominus etiam isto casu ad huc prælatio eis omnino

omnino debita videretur, cum in effectu sint Domini, si non quoad utilitatem, & emolumentum, attamen quoad jus habituale domini, cum in effectu aliud non sit Communitas, quam corpus politicum civibus tanquam ejus membri constitutum. Atque ita per dictum Cardinalem Arbitrum judicatum fuit.

E converso juxta morem Advocatorum quos solum dico infelices ob istam necessitatem dicendi, modo album, modo nigrum, juxta causarum contingencias, ac requirentium oportunitatem, in una
 10 *Cornetana* disputata in signatura gratia inter dictum Dohanerium, Communitatem Corneti, cum ista plures haberet tenetas hybernis pascuis nimium aptas, cum quorum pretio publica onera supportat; Atque ad evitandum periculum ne pascua predicta invendita remaneant; sive quod inferiori pretio ea vendere oporteat, constiterit cogere ejus cives idoneos animalia habentes, ut dictas tenetas, seu herbas pro solito pretio suscipiant, & juxta diversas qualitates, & bonitates inter se repartito proportionabiliter pretio dividant; Dohanerius autem in alijs annis in quibus herbae affluentia habebatur neglexerit isto privilegio uti, in anno vero penultimo privilegium predictum de facto exercere voluerit, non in omnibus tenetis, sed in una seu quadam parte meliori, Re delata per appellationem a quodam decreto Thesaurarii ad Camera, ista erat in sensu quod privilegium predictum non intraret, quoniam verè & proprie hæc non est venditio, neque locatio, neque concessio; sed potius quedam restitutio antiquæ naturali civica facultati depascendi in territorio propriæ patriæ, habendo solum per quamdam speciem collectæ pretio mediante illum usum quem attento jure nature habere deberent gratuitum juxta lamentationem *Hyeremiae* Prophetæ ibi *Aquam nostram pecunia bibimus, ligna nostra pretio comparavimus*, & ob alias considerationes, de quibus supra in alia consimili controversia *Tuscanen.* licet scribentes pro Communitate ista non deducerent, sed procederent cum regulis generalibus. Ego autem occasione recursus ad Signaturam Sanctissimi a quodam decreto Camera, scribens pro Thesaurario magis insistebam in attentatis, ac in defectu jurisdictionis ob clausulam *sublata*, & decretum irritans, quæ continentur in dicta Constitutione *Gregorij XIII.* & in alio chirographo confirmatorio capitulorum appaltus, sed circa negotium principale juxta styllum insinuavi, quod ego sentiebam non levem difficultatem, stante potissimum continuata, & longæva observantia, non attendenda quidem in ratione præscriptiva, seu abrogativa dictæ Constitutionis ob dictas clausulas impediens, ne contraria consuetudo vel præscriptio oriatur juxta plene deducta *dec. 400. p. 9. recent. & in decis. 35. post colluctationes Bondeni*, sed in ratione interpretativa, quo casu clausula non obstant, quoties non agitur de interpretatione expressa data ab homine; Et licet revera isto casu non omnes tenetæ earumque pascua deserviant pro usu civium & incolarum tot animalia non habentium, unde cives inter quos illæ repartuntur introducunt etiam animalia exteriorum ad hunc effectum datur quoddam privilegium civilitatis, unde in stricto jure est venditio, quæ alijs fiat, attamen punctus est in eo quod Communitas ab initio reddatur, ita cum civium coactione certa de venditione.

NEPESINA

SEU

TVLPHARVM.

PRO

COMMUNITATE TVLPHARUM.

CUM

EISDEM DOHANERIIS PATRIMONII

Casus sopiens per concordiam.

De iisdem privilegijs Dohanæ super prælatione in emptione bannitarum & pascuorum, & ne illorum domini illa vendere seu locare possint absque Dohaneriarum requisitione. Ac de eorumdem privilegiorum limitatione in locationibus ad longum tempus. Et quando talis dicatur locatio, ut sub hujusmodi exceptione cadat.

SVM MARIVM

- 1 **C**asus controversie.
- 2 Quando dicatur locatio ad longum tempus, distinguuntur plures casus.
- 3 *Vergary* seu gregum instiores conducere possunt pascua, & obligare Dominos ad triennium sed non ultra.

DISC. XLIV.

Disponente Constitutione *Gregorij XIII.* edita super Dohana Patrimonij impressa in Bullario veteri *Sixti V. Constit. 46. seu 69.* Communitates, Barones, & privatos vendere non posse bannitas, vel alia loca hybernis pascuis destinata, nisi requisito Dohanerio, ac per istum facta declaratione nolle in hujusmodi emptione præferri, sub pena nullitatis actus, qua declaratione non sequita ad totum mensem Decembris liceat unicuique libere vendere *ut in Tuscanen. disc. preced.* In capitulis appaltus ejusdem Dohanæ initis cum Dohanerijs, cum quibus præfens erat controversia *cap. 35.* idem disponitur quod supra. In *cap. autem 42.* dictam generalitatem moderando habetur, quod licet in vim dictæ Constitutionis abrogari etiam possint locationes, seu venditiones ad longum tempus, ex quadam tamen æquitate, eas Camera substineri præcipit, concessa solum Dohanerijs prælatione pro eodem tempore & pretio seu pensione.

Cum autem Communitas Tulpharum pascua ejus tenurarum vendidisset seu locasset ad quinquennium, antequam præfens appaltus sequeretur, Dohanerij autem uti nollent *cap. 42.* sed prætendentes hanc non esse locationem ad longum tempus, ad praxim deducere vellent Constitutionem sive Capitulum 35. Hinc orta inter has partes controversia coram Dohanarum Præsidente, assump-